

Øh – den lille lyd vi alle kender

 Af Magnus Glenvad Tind Hamann and Simon Bierring Lange 29. november 2011 • I kategorien [Grammatik](#)

Politikeren Ritt Bjerregaard er kendt for sine mange øh'er, men hvad betyder de alle sammen? (Foto: Janus Bahs Jacquet)

Du kender den. Du hører den hele tiden, men tænker ikke over den. Når du kommer til at tænke over den, kan du nogle gange helt glemme at lytte til resten. Den lille lyd med de mange stavemåder – heraf en af de mest brugte, øh. Men ved du hvad øh betyder?

Hvis vi spørger dig: "Hvad betyder træ?", så vil du formentligt forklare at det er en stor plante med stamme man kan finde i skoven. Hvis jeg spørger: "Hvad betyder han?", vil du kunne forklare mig at det er et ord der henviser til noget der er tredje person ental og hankøn. Selv hvis jeg spørger dig: "Hvad betyder eller?", vil du kunne forklare mig det. Men hvis jeg spørger dig: "Hvad betyder øh?", bliver det sværere. Du har måske nogle ideer. Du ville måske fortælle at man kunne bruge øh i forskellige situationer: når man ikke ved hvad man vil sige, når man vil købe tid, eller hvis man er nervøs. I forhold til hvor ofte vi hører øh ved vi ikke særlig meget om øh – heller ikke inden for videnskaben. Derfor lavede vi en undersøgelse af den lille lyd vi alle kender. Vi undersøgte i første omgang hvornår vi siger øh i en sætning og i næste omgang hvilke betydninger øh kunne have.

Hvornår kan man sige øh?

Undersøgelsen gik i første omgang på hvornår i en ytring vi siger øh. Vi delte en ytring ind i tre dele. Første del er før ytringen rigtig begynder, det vil sige småord og grammatiske ord der binder ytringen til andre ytringer optræder her. I den midterste del bliver det ytringen handler om præsenteret, og sidste del er hvor det der sker i ytringen optræder. Denne model vil se således ud:

Forfelt	Midterfelt	Slutfelt
---------	------------	----------

For at illustrere fremgangsmåden ser to eksempler fra vores undersøgelse således ud:

1. Såå øh det er vi lige kommet
2. Der er kommet ø:h en regning fra Ankel

Sat ind i modellen vil eksemplerne se således ud:

Forfelt	Midterfelt	Slutfelt
Såå øh	det er vi	lige kommet
Der	er kommet	ø:h en regning fra Ankel

Vores undersøgelse af 110 øh'er har vist at vi oftest ser øh i forbindelse med forfeltet og slutfeltet. Med andre ord optræder øh sjældnere i midterfeltet af en ytring.

Øh ... og hvorfor er det vigtigt?

Det er vigtigt fordi det viser at øh ikke optræder tilfældigt i en ytring. Og når noget ikke er tilfældigt, så er der grund til at tro at det har en funktion. Hvis øh havde optrådt lige meget i de forskellige dele af ytringen, så ville der være grund til at tro at øh ikke betød noget. Men fordi øh optræder mere i nogle dele af en ytring end andre, er der grund til at tro at øh ikke bliver produceret tilfældigt, men at vi producerer det for at give udtryk for en betydning. Ja, hvis vi siger øh, betyder vores sætning noget andet end hvis vi ikke siger øh.

Hvad betyder øh?

Den næste del af undersøgelsen gik på hvilke mulige betydninger øh har i forhold til sin placering i en ytring. Øh kan betyde noget forskelligt alt efter hvor det optræder. Hvis vi indleder en ytring med øh, dvs. at øh er i forfeltet, kan det betyde:

- "Jeg ved godt at det jeg siger nu ikke nødvendigvis er noget du er enig i"
- "Jeg ved godt at det jeg svarer ikke nødvendigvis er det svar du spurgte efter"

Hvis vi siger øh inde i en ytring (dvs. i slutfeltet eller umiddelbart før) kan det betyde:

- "Hvad er det nu det hedder?"

Seneste sprognheder

19/3	Evolution i sprog: Dovenskab har Å;ndret ord videnskab.dk
30/10	Hvem taler: Kan du hÅ, re forskel pÅY menneske og maskine? www.dr.dk
6/3	DansklÅ;rer: Tosprogede bÅ, rn bliver sprogligt forsÅ, mt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblind Å;farter pÅY universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller mÅYlmand â€" hvilket ord er bedst? Dansk SprognÅ;vn dsn.dk
28/3	Indigenous languages come from just one common ancestor, researchers say - ABC News (Australian Broadcasting Corporation) www.abc.net.au
27/3	UVic news - University of Victoria www.uvic.ca
26/3	New York Nonprofit Media: Native American nonprofit aims to boost community health by teaching Lakota language nynmedia.com
22/3	Teenage business owner aims to revitalize Blackfoot language globalnews.ca
19/3	Language revival preserving history www.smh.com.au

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på SprogMuseumet.dk på et større kort

Links til alle vores indlæg fra SprogMuseumet:

Grønkjær, Caroline. 2014. *Verdens første samalegrammatik?*

Hamann, Magnus GT, Simon B. Lange & Karen K. Brøcker. 2011. *Kopier i talesproget.*

Hamann, Magnus GT & Simon B. Lange. 2011. *Øh - den lille lyd vi alle kender.*

Jørgensen, Maria. 2011. *Hva'fformoed? Om ordet "hvad" i dansk talesprog.*

Mikkelsen, Nicholas. 2011. *Ole kom for sent fordi...*

Steensig m.fl. 2011. *Talesprogets grammatik er anderledes end skriftsprogets.*

Nye kommentarer

Artikler om

Arkiv

- "Hov, der sagde jeg lige noget forkert, så jeg starter lige forfra med min ytring"
- "Hov, Der sagde jeg vist noget forkert, jeg mente i virkeligheden..."

Endelig viste vores undersøgelse at øh også kan bruges sammen med *så/og* til at afslutte, hvis man ikke har mere at sige om et emne:

- "Så øøøh..."

Øhs fremtid

Vi har igennem vores undersøgelser lært øh bedre at kende. Vi har fundet ud af at øh ikke er en lyd der sniger sig ind tilfældige steder i ytringer. Derudover har vi fundet ud af at øh kan betyde forskellige ting alt efter hvornår man udsiger et øh. Videre undersøgelser skal afsløre endnu mere om brugen af øh i dansk talesprog, da øh stadig ikke er blevet beskrevet særlig meget – Selvom det er en lille lyd vi alle ved hvordan vi skal bruge i vores talesprog.

Magnus Glenvad Tind Hamann og Simon Bierring Lange
DanTIN, Lingvistik, Aarhus Universitet

Læs også:

1. [Hva'ffornoed? Om ordet "hvad" i dansk talesprog](#) I det danske skriftsprog kan ordet hvad kun skrives på én måde – h-v-a-d. Men der findes reelt fire forskellige udtaler af ordet – og der er faktisk overraskende faste...
2. [Engelsk på alle universiteter?](#) I forbindelse med valgkampen til folketinget i efteråret 2011 gjorde den radikale folketingskandidat, nu folketingsmedlem, Sofie Carsten Nielsen, sig til talskvinde for engelsk på alle universiteter. Hun bekymrede sig om...
3. [Ole kom for sent, fordi ...](#) 1. Ole kom for sent, fordi han ikke kunne finde sin taske. 2. Ole kom for sent, fordi han kunne ikke finde sin taske. Hvis du synes, der er noget...
4. [Kopier i talesproget](#) I talesproget laver vi som udgangspunkt en kopi af grundledet, med mindre den person/ting, vi taler om, er tidligere nævnt i samtalen eller givet af situationen. Kopierne fungerer altså ikke...

Tagget med: Dansk, grammatik, talesprog

4 kommentarer

Lau Møller Andersen

29. november 2011 • 11:47

Fedt studium. Jeg savner dog lige en præcisering af definitioner af de forskellige felter, især forskellen på midterfelt og slutfelt. Det ku' også være givtigt at høre, hvor mange observationer, der var af "øh" i hvert felt!

Svar

Simon Lange

29. november 2011 • 16:29

Hej Lau

Det kan jeg godt forstå :) Artiklens mål er formidlende og med det for øje har vi ofret noget præcision. Skemaet i artiklen er en forsimpning af Jakob Steensigs turtagningslingvistiske positioner (som præsenteret i bogen Sprog i virkeligheden). Jeg sender en definition af positionerne samt øh's præcise antal forekomster i de forskellige felter til dig på mail.

Kh Simon

Svar

Ruben Schachtenhaufen

30. november 2011 • 23:14

I kalder 'øh' for en lyd, men I analyserer det vel snarere reelt som et ord idet I kigger på syntaks og betydning.

For mig at se er 'øh' analogt med computers meddelelser om at der arbejdes, som når musepilen forvandles til et ur der tikker eller cirkel der drejer rundt. Det betyder slet og ret 'vent venligst mens der tænkes' eller 'loading, please wait'.

At det falder nogle bestemte steder i sætningen, kan tages som en indikation af at visse sætningsled kræver mere processing, mens andre kommer med det samme.

Der kan desuden være andre forklaringer på hvorfor der processeres: Hvordan formulerer jeg mig så du forstår det? Hvordan formulerer jeg mig så det ikke virker uhøfligt? osv. Og her kan man måske begynde at tale om at 'øh' får en slags betydning.

Og så kan det naturligvis udnyttes af debattører til holde på ordet, fordi vi som sprogbrugere er vant til at man ikke skal afbryde når der øhes.

For sjovs skyld og narrestreget har jeg klippet 3 minutters øh'er sammen her: <http://schwa.dk/filer/eh.mp3>. Der er flere tusinde øh'er at undersøge i DanPASS (<http://danpass.dk>) hvis I er interesserede.

Svar

Aage Wilhelm Jensen

19. april 2013 • 17:29

Har netop hørt TV2 News rapport fra Bostonj Marathon. Kan man ikke påtale denTV-værten at kommentere uden den ulidelige brug af Øh'er. Man skulle tro at professionelle nyhedsværter var øvede i at orienter med en flydende ordstrøm – eller indføje pauser.

Iøvrigt burde oplæserne gennemgå stoffet fra teleprompteren inden oplæsningen, således, at fejllæsninger og fordrejende betoning under oplæsningen kan undgås.

Svar

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.